

Knihovna: objektivní a hodnotná

Knihovny se svými 900 pobočkami, 553 výpůjčními, 79 samoobslužnými terminály a online formou obohacují náš život. Zdarma či za mírný poplatek knihovny poskytují přístup k informacím, vědomostem a kultuře. Mnoho lidí to ví. Zhruba čtyři miliony lidí jsou registrovanými uživateli veřejných knihoven. Ve třetině případů své členství v knihovně sdílí s dalšími lidmi, čímž celkový počet uživatelů vzrůstá ještě o dva miliony. Společně se knihovny a jejich pobočky starají o 100 milionů výpůjček ročně. Nejde přitom jen o knihy, ale také o CD, DVD, noviny a časopisy, protože s vyváženým a pestrým fondem nabídne knihovna každému to, o co má daný člověk zájem.

Knihovna

Z instituce, která půjčuje knihy, se knihovna v minulých letech proměnila v centrum pro poskytování informací, školení, kultury a stala se místem setkávání a diskusí. I lidé, kteří nejsou registrovanými čtenáři, si do knihovny umí najít cestu: aby využívali internet, kvůli studiu, aby našli klid a mohli se někde soustředit, chodí do knihovny na přednášky, workshopy, na školní exkurze či za kulturním děním. Veřejné knihovny ročně přivítají přes 70 milionů návštěvníků. Knihovna je ale mnohem více než jen fyzická budova. Je to také online informační centrum. Portál Bibliotheek.nl, společná digitální knihovna všech veřejných knihoven v Nizozemsku, nabízí spolehlivé digitální informace ve formě e-knih, vzdělávacích programů, archivů, aplikací a databází literatury, novin a časopisů, slovníků a hudby.

Ukázalo se, že digitalizace společnosti přináší nové výzvy. Díky všemožným technickým novinkám je k dispozici stále více informací a jsou čím dál tím rychleji dostupné. Mnoha lidem to komplikuje život. Tím, že je knihovna přítomna ve virtuálním prostoru a díky její poradenské činnosti a mediální výchově, přispívá ke zlepšení digitální gramotnosti a schopnosti používat média. Významně tak prospívá společnosti založené na vědomostech.

Ať už jde o její fyzickou či virtuální podobu, knihovny si mnoho lidí váží. Veřejná knihovna je považována za základní výbavu pro osobní a společenský rozvoj. Knihovna je důležitým prostředníkem ve společenském životě. I přesto obce šetří na dotacích na umění a kulturu, a tedy i na knihovnách. A to někdy až do výše 50 procent rozpočtu knihoven, což způsobuje výrazný tlak na poskytování služeb veřejných knihoven. Tato brožura – „Knihovna: objektivní a hodnotná“ – ukazuje důležitost pestré, vyvážené, profesionální a kvalitní knihovny, přístupné každému. Knihovny, která poskytuje přístup k nezávislým informacím. Brožuru „Knihovna: objektivní a hodnotná“ vydalo nizozemské Sdružení veřejných knihoven v rámci příprav na volby do zastupitelstva obcí v roce 2014.

Knihovna je hodnotná

Základ veřejných knihoven byl v Nizozemsku položen v roce 1907, když byla otevřena Veřejná obecní knihovna Rotterdam. O rok později bylo založeno zemské sdružení veřejných čítáren a knihoven, s cílem, jak tehdy říkal jeden z bojovníků za veřejné knihovny, „dát lidu příležitost dozvědět se a pochopit, co se děje ve světě.“

O století později vypadá svět úplně jinak. Nadbytek složitých informací komplikuje všední život. „Dozvědět se a pochopit“ je tedy ještě důležitějším úkolem knihovny, s vizí, že změněný svět vyžaduje nové formy pochopení a poznání.

Vývoj ve smyslu individualizace, stárnutí populace, multikulturalismu a digitalizace představuje výzvy pro společnost a tedy také pro knihovnu. Knihovna si totiž přeje, aby se lidé mohli stát plnohodnotnou součástí společenského života. Z instituce zaměřené na půjčování knih se knihovna změnila na základní instituci poskytující vědění a informace, rozvoj a vzdělání, kulturu, čtení a literaturu, stala se místem setkávání a diskusí.

Digitální knihovna v tomto získala důležitou úlohu. Veřejná knihovna totiž otevírá svět trvanlivých digitálních informací a stává se inspirativním místem pro vzdělávání, informace a kulturu. Pro každého, protože knihovna je přístupná, nabízí vyvážený a pestrý fond a poskytuje nezávislé a kvalitní informace.

Knihovna objektivní

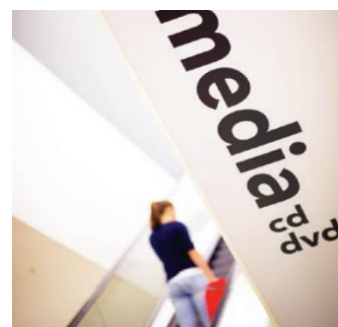
Přístupná

Knihovna je přístupná pro každého, ať už je registrovaným uživatelem nebo ne. Veřejná knihovna je jednou z mála veřejných institucí, které jsou přístupné opravdu pro každého, a o které to také každý ví, bez rozdílu věku, původu či vzdělání. Knihovnu tak využívají studenti a žáci, aby v ní studovali, pro starší občany slouží knihovna jako místo k setkávání a proti osamění, a aby zůstali aktivní ve společnosti. Děti si v knihovně užívají radost ze čtení, pro podnikatele knihovna představuje příjemné pracovní místo a procento imigrantů, kteří navštěvují knihovnu je odrazem nizozemské společnosti. Knihovna je také v doslovném slova smyslu přístupná, protože ji mohou navštěvovat hendikepovaní. Slabozrací mohou číst knihy v Braillově písmu či poslouchat audioknihy. Právě proto, že každý je v knihovně vítáný, lidé vědí, kde knihovnu hledat.

Vyvážená a pestrá

Dozvědět se více, posoudit hodnotu informací a samostatně si vytvořit názor nebo dojít k uváženému rozhodnutí. To jsou vlastnosti, které jsou pro život ve společnosti čím dál důležitější. To však není jen samo sebou. Komplexnost všedního života způsobuje, že spousta lidí má potřebu, aby jim věci byly jasné. Knihovna nabízí vyváženě sestavený a pestrý fond, který netvoří jen knihy, ale také DVD, CD, noviny, časopisy, e-knihy, další digitální informace a veřejné informace.

Vedle toho knihovna organizuje kurzy a akce, jako jsou divadelní představení, čtenářské kluby, diskuse, vzdělávací večery, programy pro začleňování imigrantů, program Knihovna ve škole, návštěvy škol, workshopy a masterclass pro podnikatele. Bez ohledu na věk, vzdělání, původ anebo víru, je tu pro každého něco.

Témata jsou vybírána na základě odborných kritérií. Jsou uváděna v kontextu a prezentována systematicky. Různé vize týkající se stejného tématu jsou prezentovány přehledným způsobem. Nikoliv zúženě, ale naopak v široké paletě a pod odborným vedením. Lidem je takto umožněno zhloubat se do určitého tématu a knihovna jim k tomu nabízí srozumitelné a přesné informace. Také pro výuku a přípravu do školy je knihovna skvělým místem, protože nabízí zdroje pro přípravu učebních materiálů, esejí a prezentací. Knihovna je připravena reagovat na potřebu dozvědět se více.

Nezávislá

Knihovna chce být nezávislá na politických, komerčních a náboženských vlivech. Ne tak, že by určité věci vymítala, ale přístup knihovny spočívá opět v ukazování široké palety. Tím, že jsou prezentovány rozdílné vize a názory, tak, aby se návštěvníci knihovny mohli vzdělávat, se naše společnost stane chápavější. Knihovna nabízí spolehlivý a nezávislý obsah, který tvoří základ pro individuální a společenský vývoj. Ve společnosti, přeplněné informacemi, je potřeba právě toto. Internet odhaluje gigantické množství dat. Kdo stojí za těmito údaji, kdo je rozšiřuje a jaké jsou jeho zájmy, je spíše záhadou, než že by to bylo vždy zřejmé. Tím je stížena možnost odhadu, jak spolehlivá daná informace je a za jakým účelem je šířena. Knihovna v tomto ohledu sehrává důležitou roli. Ne jen pestrým a vyváženým výběrem, ale také tím, že poskytuje pomůcky, díky nimž si občané informaci mohou lépe vyložit a pochopit ji v kontextu.

Kvalita

Knihovna poskytuje kvalitu pro jednotlivce i pro společnost. Kvalitu, která je neustále testována: trendy ve společnosti, uživateli, vzdělávacím systémem, dalšími spolupracujícími institucemi a profesionalitou zaměstnanců veřejných knihoven. Knihovna neustále prochází procesem inovace a přitom usiluje o zachování vysoké úrovně poskytovaných služeb a kvalitních zdrojů. Knihovna sleduje trend společenského a politického vývoje, aniž by přitom ztratila ze zřetel své stakeholdery. Toto knihovnu i v budoucnosti činí přístupným místem v digitální a fyzické formě, kam se každý může obrátit pro pestrá, vyváženou a nezávislou informační kvalitu.

Knihovna hodnotná

Společenská hodnota

Výše popsané klíčové hodnoty a velký dosah veřejných knihoven tvoří společenskou hodnotu knihovny. Hodnotu, která se ne vždy dá vyčíslit penězi, ale není o to nižší. Velký počet návštěv a výpůjček ukazuje, že veřejné knihovny mají velkou hodnotu pro uživatele. Právě proto, že knihovnu navštěvuje velké množství lidí a cení si jejích služeb, je společenská hodnota knihovny vysoká. Tím se investice do knihovny proměňuje v investici do lidí, a jak se znovu a znovu ukazuje, tato investice se vyplácí.

Vzdělávací hodnota

Bez zvládnutí jazyka a umění počítat není možné být plnohodnotně zapojen ve společnosti. Umění číst a psát jsou základem pro rozvoj talentu. Spisovatelka a novinářka Marjan Berk říká: *„Přispívá to ke zralosti lidí. Čtení a psaní jsou prostředky, jak být vidět, jak se spojit s lidmi okolo vás. Je to forma sebevyjádření a cesta ze samoty.“* I přesto v Nizozemsku žije necelých půl milionu negramotných lidí, lidí, kteří mají potíže se čtením a psaním. Marjan Berk k tomu dodává: *„Jsou to například starší lidé, kteří neměli možnost dokončit základní školu, lidé se skrytou dyslexií, či imigranti, kteří ještě neumí nizozemštinu. Všechno jsou to lidé, kteří si chtějí jazyk osvojit.“* Negramotnost stojí

nizozemskou společnost dle odhadů půl miliardy euro ročně. Vymýcení negramotnosti přináší velkou úsporu na výdajích za sociální a zdravotní péči a navíc lidem dovoluje plnohodnotně se začlenit do společnosti. Potírání negramotnosti je jedním z klíčových úkolů knihovny. *„Knihovna je interkulturním místem, je to především místo, kde jsou lidé vítáni a kde se schází různí lidé. Je to místo dychtivosti, kde lidé tím, že se učí, získávají pocit, že mohou být úspěšní.“* říká Marjan Berk během jedné z mnoha přednášek pro negramotné, které přednáší v knihovnách po celé zemi. Knihovny také lidi celoživotně přivádí do kontaktu s jazykem a četbou tím, že spolupracují se školami, vyvíjí zajímavé a atraktivní učební materiály pro děti s dyslexií a s problémy se soustředěním, vypracovávají také vzdělávací programy pro starší občany, kteří mají problémy se čtením. Knihovny pomáhají se zvládnutím jazyka také tím, že vyvíjí programy na podporu čtení u imigrantů. Kontakt s jazykem a četbou je stále důležitějším úkolem knihoven, protože psaný jazyk a přístup k informacím jsou určujícími faktory pro to, jakou pozici člověk ve společnosti získá. Od lidí se čím dál víc očekává, že se budou sami rozhodovat na základě psaných anebo digitálních informací. Knihovny slouží jako čtecí motory a plní důležitou roli tím, že vybavují lidi dovednostmi tak, aby podobná rozhodnutí opravdu mohli učinit.

Kulturní hodnota

Dosah knihovny je velký. Každoročně skrz více než 70 milionů návštěv v knihovnách přichází lidé do kontaktu s kulturou. Kulturou, která se zrcadlí v našem jazyce, v našich příbězích, dědictví, umění, divadle a interakci s ostatními. Kultura je silně propojena se všedním životem, říká nám, kdo jsme a odkud přicházíme, ať už jako Nizozemci, či jako obyvatelé města či venkova. Knihovny nabízí prostor pro místní a regionální kulturu a její projev, přispívají k vytváření kulturně-historického povědomí a zároveň umí propojovat různé kultury tím, že jsou místem, kde spolu lidé přístupným způsobem přicházejí do kontaktu. Filozof Ad Verbruggen uvádí: *„V knihovně se můžete nechat překvapit. Tím, že procházíte kolem řad knih a narazíte na knihy, které ještě neznáte anebo tím, že se zúčastníte diskuse či navštívíte přednášku.“* Kulturní orientace má pozitivní vliv na kognitivní vývoj a na školní výsledky u dětí a na sociální interakci mezi lidmi. Jak pokračuje Ad Verbruggen: *„Jazyk a kultura ovlivňují rozvoj paměti, sebereflexe, představitivosti a možnosti dospět pomocí přemýšlení k uváženému rozhodnutí. Schopnosti, které jsou důležité pro každého. Díky knihovně jsou tyto schopnosti dosažitelné i pro lidi s nižším rozpočtem.“* Síť knihoven má v Nizozemsku důležité místo v kulturně společenském životě. Takto knihovny významně přispívají a pečují o to, že se lidé mohou rozvíjet a plnohodnotně se začlenit do společenského života.

Ekonomická hodnota

Přinejmenším tak důležité, jako je umět číst, je schopnost nalézt informace a zařadit je do kontextu. V tomto bodě se v minulých letech událo mnoho. Digitalizace změnila způsob, jak zacházíme s informacemi. Množství digitálního obsahu, které je dostupné, je tak obrovské, že pouze přístup k informacím nemá žádnou další přidanou hodnotu. Obrovský nárůst nabídky informací spouští lidem znemožňuje, aby rozlišovali mezi faktem a fikcí, skutečností a názorem. Představte si, že čtvrtina vlastníků počítačů s nimi neumí dobře zacházet. Mezitím je schopnost pracovat s médii stále důležitější vlastností, jak se stát součástí společenského života. Od občanů se čím dál víc očekává, že budou sami činit volby, a že se budou podílet na formování společnosti. Pro obce je důležité, že se občané umí sami o sebe postarat. Ten, kdo se umí postarat sám o sebe, nepotřebuje, aby obec pečovala o něj. Participace však není jen tak sama sebou. Podle Evelien Tonkens, profesorky Aktivního občanství (Univerzita v Amsterdamu) je třeba mít velké znalosti, aby bylo možné přistoupit ke smysluplným občanským iniciativám. *„Musíte například vědět, jaké je zákonodárství, musíte vědět, co můžete očekávat od různých stran a být schopni řešit konflikty. Jde o vědomosti, které se nenaučíte v normálním školském systému. Církev, odbory a komunitní centra ztrácí svoje formovací schopnosti. Toto činí knihovnu čím dál důležitější pro celoživotní vzdělávání.“* Knihovna je místem, kde se shromažďují vědomosti o společenském životě. *„Ve veřejné knihovně můžete být občanem, součástí určité obce, můžete si vyměňovat informace a vědomosti. Toto přispívá k občanství. Bohužel institucí, které toto podporují je čím dál méně, zatímco od občanů se očekává stále větší participace.“* Tím, že knihovny informace uvádí do kontextu a kategorizují je, tvoří nepominutelný spojovací článek mezi občany, informacemi a (digitálními) institucemi. Čím dál tím více informací proudí ze strany vlády, ze strany firem a společenských organizací prostřednictvím internetu. Nicméně ne každý tyto služby umí online najít. V tom spočívá důležitá funkce (digitálních) knihoven. Spolu s Královskou knihovnou a portálem Bibliotheek.nl pracuje Sdružení veřejných knihoven na jedné digitální kolekci fondů. Tímto způsobem se mezinárodní obsah a vše, co je v Nizozemsku publikováno, trvale zpřístupňuje. Přitom je využíván katalog Národní knihovny (NBC). Tento katalog obsahuje informace z knihoven, od veřejně financovaných institucí a například od vydavatelů. Fond je přístupný s jednou jedinou průkazkou: Národní knihovní průkazkou. Takto knihovny otevírají svět trvalému proudění informací, ke kterým se můžete dostat z domu, z práce, ale samozřejmě také v knihovně. Místní knihovna tedy zůstává inspirativním místem, místem pro zvědavost a osobní rozvoj, s připojením ke světové informační síti.

Vaše knihovna ve vaší obci

Kulturní, vzdělávací a ekonomická hodnota knihovny je velká. Veřejná knihovna podporuje čtení a psaní, přispívá ke znalosti mediálního světa a poskytuje lidem možnost plnohodnotně se začlenit do společenského života tím, že tvoří nepominutelný spojovací článek pro lidi ve světě, který je čím dál komplikovanější. Tím je knihovna hodnotným místem v rámci obce. Investice do knihovny je investice do podílení se na formování společnosti.

Poznámka:

Marjan Berková je spisovatelka a novinářka. Když jí bylo třináct, stala se čtenářkou Veřejné knihovny v Amersfoortu.

Evelien Tonkensová je profesorkou Aktivního občanství na Univerzitě v Amsterdamu. Když jí bylo šest, stala se čtenářkou Veřejné knihovny v Arnhemu.

Ad Verbrugge pracuje jako filozof na amsterdamské Vrije Universiteit. Když mu bylo šest, stal se čtenářem Veřejné knihovny v Terneuzen.

Tiráž:

Text a fotografie: Tjebbe Venema

Redakce: Francien van Bohemen

Grafické zpracování: HolwerdaDeWit

Vydalo Sdružení veřejných knihoven

Den Haag, 2013

S laskavým svolením Vereniging van Openbare Bibliotheken přeložila Městská knihovna v Praze v roce 2016 v rámci projektu Koordinační centrum a implementace Koncepce rozvoje knihoven 2016 spolufinancovaného Ministerstvem kultury ČR v dotačním programu VISK 1.

Originální verzi brožury naleznete na webu:

http://www.debibliotheken.nl/fileadmin/documenten/vereniging/2013_lobby_de-bibliotheek-waardevrij-waardevol_brochure-printversie_vob.pdf